

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In D. Petri Apostoli Epistolam Vtranqve, Heinrychi
Bullingeri Commentarius**

Bullinger, Heinrich

Tigvri, 1534

Cap. V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36052

Presbyteros qui inter uos sunt obse-
cro, qui sum & ipse presbyter ac testis af-
flictionum Christi, atque idem consors
gloriæ quæ reuelabitur, pascite quantū
in uobis est gregem Christi, curam illis
us agentes non coacte, sed uolentes nō
turpiter affectantes lucrum, sed animo
propenso, neque ceu dominiū exercen-
tes in cleros, sed sicut sitis exemplaria
gregis.

Redit ad officiorum institutionem, ac excellentissi-
mum propè officiorum breui quidem sed euidentissi-
ma prescriptione informat. Ab episcoporum, hoc est
preconū uerbi exemplo doctrina et authoritate pen-
det totus populus. Multum ergo refert qua sint erudi-
tione, integritate uitæ, & constantia præditi presby-
teri, hoc est seniores ac consules, ut sic dicam, populi
Christiani. Proinde maximam in his instituendis ope-
ram nauat, suo primum exemplo proposito, ut ipsum
imitantes contemptis afflictionibus temporarijs, con-
tendant per ueritatis & integritatis professionem im-
marcescibilem capefcere coronam: siue se malorum et
officij sociū presbyteris iungit, ut gratior illis sit in-
stitutio. Prescribit autem formulas quasdam presby-
teris uiuendi, quibus instructi feliciter possint suo de-
fungi officio. Plurima eius generis uidere est & apud

Episcopa-
lis digni-
tas.

COMMENT. IN LEPIST.

Apostolum Paulum in 1. ad Timoth. 3. ac 4. item ad Titum 1. & 2. cap. qui loci cum hisce Petri uerbis diligenter conferri debent: ut et prophetarum de hac eadem re non minus clari. Ex his enim pleraq; sua mutauit Petrus, qui se in presentiarum presbyterum appellat, non principem apostolorum. Atqui Budeus in Comment. ling. Græcæ ait, πρεσβύτερος antiquior ætate, ut apud Aeschinem, πρεσβύτεροι τῶν ἱλικῶν ætate maiores dicuntur. Tales olim in Senatuum legebantur, utpote multarum rerum usu exerciti ac callidi. Transumitur autem uocabulum in religionem Christianam. In qua presbyteri dicuntur, qui in lege dei docti multa quoque exercitatione in rebus diuinis uersati ueluti senatores & legisconsulti sunt populi Christiani, apud quos uelut legis diuinæ interpretes καὶ νομοφύλακες inueniat quisq; quod ad institutionem pertinet religionis. Sic enim legimus apud Malachiam in 2. cap. Lex ueritatis fuit in ore Leui, et iniquitas non est inuenta in labijs eius, in pace & in æquitate ambulauit mecum, & multos auertit ab impietate. Quia labia sacerdotis custodient scientiā, & legem requirent ab ore eius: quia angelus domini exercituum est. Sed de functione & nomenclatura sacerdotis dictum est in 5. cap. ad Hebræ. Præterea se testem esse ait afflictionum Christi: id quod non modo de prædicatione crucis & redemptionis Christi, sed afflictio

Presbyter
ri qui sint.

afflictionibus quoque propter Christum perpeſſis, po-
teſt intelligi, ſequitur enim, Atque idem cōſors gloriæ
quæ reuelabitur. Innuit enim ſe ſp̄em habere, ut cum
illum dignum habuerit Chriſtus ut pro ipſo pateretur
aut deniq; ipſi compateretur, eundem ſit ad cœleſtis
gloriæ conſortium admiſſurus. Quo ſimul & preſby-
teros, uti in initio huius cap. monui, cohortatus eſt cæ-
teros, ne quid metu pœnarū diſſimulēt, ſed libere Chri-
ſtum profiteantur, integritatem doceant, & ueritati,
ſi ſic res poſtulet, immoriantur. Qui hodie Vicarij Pe-
tri & apoſtolorum uideri uolunt ſucceſſores, nō pre-
ſbyteri ſed principes & tyranni ſunt, qui non tantum
nihil patiuntur propter Chriſtum aut ueritatis doctri-
nam, ſed etiam tormentis conficiunt Chriſti & euan-
gelicæ diſciplinæ ſtudioſos. Iam ſequitur, Paſcite quan-
tum in uobis eſt gregē Chriſti. Singula hic uerba ſuū
habent pondus. In genere preſbyterorum deſcribens
officiū, ait, Paſcite gregem Chriſti. Officiū ergo
epiſcoporum eſt paſcere. Atqui figuram dicendi mu-
tuauit Petrus ex prophetis. Hi enim allegorijs utētes,
ipſum Chriſtum uocauere paſtorem, ut Ieremias in
23. denique ipſos prophetas atque doctores, paſtores,
ſicut Ezechiel in 34. Ad quæ ſimul ipſe in euangelio
dominus alluſiſſe uidetur, cum in 10. Ioann. cap. ait,
Ego ſum paſtor bonus: & in 21. ad Petrum, Simon Io-
annis diligis me plus his, paſce oues meas. Habēt itaq;

Paſcere
eſt docere
& reficere
uerbo ui-
tæ.

K S

ista omnia collationē. Quemadmodū enim pastor ob-
 ambulat, uigilat, dispicit et curat ne quid desit ouibus.
 Quemadmodū p ratione ouū, uictū siue pabulū pa-
 rat, morbidis curat, separat, reficit, omnesq; diligentia
 summa pascit, ducit & reducit: ita equū est ut anima-
 rum pastor uerbo uitæ cibat, aqua sapiētiae potet, mor-
 bidis medetur, firmas conseruet, & omnē diligentia-
 am adhibeat ne quid ex eo grege amittat p quo Chri-
 stus mortuus est. Pari tropo Homerus imō spiritus san-
 ctus in prophetis regem subinde appellauit ποιμήν
 λαοῦ, id est pastorem populorum. Plurima hic dici
 possent, sed remittimus lectorem ad prophetas. Breui-
 ter, Pascere est docere, hortari & consolari, adeoq;
 & uerbo ueritatis reficere. Neq; uero rei rusticæ scri-
 ptoribus quelibet probantur pabula, riui quilibet.
 Ergo & hic noster nullum paret ouibus dei pabulum,
 quā diuini uerbi cibū suauissimū animabusq; fidelia-
 bus cœlo demissū. Oues enim solius pastoris uocē no-
 runt, alienorū non norunt: at pastor cœlestis est. Cete-
 rum cū hæc professio durior ac periculosior sit, ne q;
 resiliaret, addit, τὸ ὅσον ὑμῖν, id est, quantū in uobis, id
 est quantū gratiæ dederit dñs. Varia enim sunt talen-
 ta quæ in euangelio diuidit paterfamiliās: sed in singu-
 lis tamen probatur fidelitas, hoc est illud requiritur,
 ut id quicquid tandē sit fideliter dispensemus quod di-
 uina bonitas benigne nobis cōtulit. Alij legūt, Pascite
 qui

Ioh. 10.

Matth. 25.

qui in uobis est, aut, qui uobis subest, gregem Christi.
 Significanter autē additur Gregem Christi. Nos enim ^{1. Corin. 3}
 ministri sumus, Christi est ecclesia. Baptista enim, Qui ^{Ioan. 3.}
 ait, sponsam habet sponsus est. Amicus autem sponsi,
 qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter uocem
 sponsi. Proinde illius sunt oues non nostræ. Nemo no-
 strum dominus est gregis, sed ministri sumus omnes,
 dicente domino, Vter maior est, qui accumbit an qui ^{Luce 12.}
 ministrat? Nōne qui accumbit? Accumbit autem ec-
 clesia, ministramus nos. Maior ergo ecclesia. At ho-
 die uideas seruum super dominam exaltatum, miris
 modis fremere minitari & conscindere, adeoq; & in
 dignis modis tractare ipsam. De episcopis, Romanēsi
 in primis, & ecclesia Christi loquor. Illi enim ut uer-
 bo ueritatis miseras oues nunquam reficiunt ita à bel- ^{In mores}
 ligerando & persequenda ueritate nunquam cessant. ^{nostrorū}
 Semper in procinctu Martis stant, semper noui ali- ^{episcopos}
 quid comminiscuntur, semper noua fœdera ambiunt, ^{rum.}
 redimunt, & artibus quibusdam pangunt, ut dominā
 opprimere et in imperio pessimis artibus parto, tyrā-
 nico & impio, securi agere possint. Sequitur iam ex-
 positio tropi superioris. Quod enim prius dixerat pa- ^{Cura epis-}
 scere, id nunc exponit per curā agere, ^{copalis.}
 ὡς κορυφαίαι, id est intendentes siue uigilum more inspicien-
 tes, aut si sic loqui liceat episcopantes, id quod multa
 in se continet, ut & hæc loquutio nostratiū, Thünd

ein ynsähen. Vel, Versähend sy. Vt cumq; uero
 res habeat, hoc iam certum est, quod pascentes expo-
 suit per episcopantes: unde consequens est quod pa-
 scere & inspicere siue curam agere, & pastorem at-
 que episcopum esse, idem sit. Adduntur conditiones
 certæ sine quibus pastorale officium prorsus languet,
 nempe ut uolentes ac libenter hoc quicquid est muneris
 suscipiant: ne priuatū ex eo quærant compendiū: neue
 ambitiosi dominium, imò tyrannidem sibi usurpent in
 clerum. Ea nos sigillatim prosequemur paulò copio-
 sius. Primum constat eos qui metu aut necessitate qua-
 piam impulsī prouintiam aliquā subeunt, segnius ad-
 ministrare illā. Atqui socordia & negligentia in hac
 functione in primis pestilens est. Multa enim uigilia
 alacritate & indefessa opus est diligētia. Petrus ergo,
 Non coacte, ait, sed uolentes. Peccant igitur qui pro-
 phetia dono non vulgariter instructi, hoc uno nomi-
 ne docendi prouintiam detrectant, quod plurimum la-
 boris habeat aut molestia: aut qui ad hoc sanctissimū
 munus uocati, non strenue adeoq; & summa cum uo-
 luptate negotium sacrosanctū alacriter peragunt. Ta-
 met si non nesciam quosdam & indoctiores & obscu-
 riores plus nimium promptos esse ad id muneris obe-
 undū. Aiunt illi Paulum scribere, Indubitatus sermo,
 Si quis episcopi munus appetit, honestum opus deside-
 rat. Equidē, sed non est cuiusuis hominis adire Corin-
 thum.

Officia bo-
 ni pastoris
 & mali.

2. Timos
 thei 3.

thum. Sequitur enim, Oportet autem episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris maritum, uigilantem, sobrium, aptum ad docendū, & quæ sequuntur. Deinde præcipua pestis huius functionis est auaritia ^{Munerum corruptio} munerūq; corruptela. Nō damnatur lucrū honestū ex re honesta. Ipse quoque in euangelio dñs ordinauit, teste Paulo, ut qui euangelium annuntiat de euangelio quoq; uiuat. Et idem ad Timoth. dixit, Quod si quis suis, & maxime familiaribus non prouidet, fidem abnegauit, & est infideli deterior. Damnatur ergo auaritia, & quod quidam faciūt qui uel lucri gratia prædicant, uel qui frusto panis conducti (ut apud Micheā est) quiduis dicere parati sunt. In hos acerbissime inuehuntur diuini prophetae, Ieremias non uno loco, Ezech. in 13. Micheas in cap. 3. & Isaias in 56. Christus istos mercenariorum nomine notat. Paulus in 1. ad Timoth. 6. cap. eosdē grauissime increpat: at Petrus paucis, *μη*, inquit, *ἀσχοκέρδεις*, id est non turpiter affectantes lucrum, sed propenso animo, siue prompte synceriter & candide, non uestrum lucrū sectantes, sed ecclesie cōmodum. Budæus in Com. ling. Græcæ scribit, *φιλοκέρδεις* dicuntur homines lucrivate & quæstuarij. *Αισχοκέρδεια* autē, est uita turpiter quæstiosa, cui *πλεονεξία* cognatum est uitiū. Demosthenes *ἀσχοκέρδεια* de corruptis legatis a Philippo dixit. Proinde nō tam quæstiosa uita, aut

ritia, q̄ munerū corruptela hic damnatur. Malè eue-
nit omnibus in religionis negotio cauponantibus. Te-
stes sunt ex ueteribus pseudoprophetae misere extin-
cti, lepra quoq; Iesi, et maledictio Simonis magi, Act. 8.
Christus dñs ementes et uendentes magna cū indigna-
tione eiecit è templo. At his omnibus cōtemptis noster
ille D. Petri, si dijs placet, uicarius, in tēplo Dei sedet
& nihil nō uenale habet. Venales sunt illi cōdonatio-
nes peccatorū, uenalia sacramenta, uenales episcopa-
tus, uenalia quoq; beneficia quæ uocant ecclesiastica.
breuiter, oīa apud istū uenalia, adeò ut merito scribe-
re præ foribus palacij potuerit, Si nihil attuleris ibis
tu Petre foras. Porro tertia huius functionis pestis est
Ambitio. ambitio tyrannis aut dominādi libido, quæ si pastoris
incefferit animum, iam nō pastor sed prædo lupo &
Lucæ 22. latro futurus sit. Proinde dñs in euangelio, Reges, di-
xit, gentium dominantur, & qui præsumunt in hoc insti-
tuti sunt ut benefaciant. Vos autem non sic, nempe in-
stituti estis, ut dominemini, sed qui maior est inter uos,
fiat omnium seruus. Ad quæ uerba alludens Petrus,
καὶ ὁ ὢς ait, καὶ τὸ κυριεύοντες τῶν κληρῶν, id est,
neq; ueluti domino prementes clerum. Hic Erasmus,
Cleros autem uocat (inquit) non diaconos aut presby-
teros, sed gregem qui cuiq; forte contigit gubernan-
dus. Breuiter, Clerum dixit sanctum & delectum dei
populum qui Deo ueluti sorte obuenit, allusione facta
ad

ad diuisionē terræ sanctæ. Nunc enim totus orbis est
terra sancta. Nam per totū terrarum orbē est diffusa
ecclesia Christi. Hic locus ex diametro pugnat cū con-
stitutionibus Papalibus maxime cū ca. Constantinus,
distinct. 95. In summa, Christus noluit apostolos esse
reges, sed doctores, imò & exēplaria gregis. Nam et
Paulus ait, Super oīa temetipsum præbe formā bono- Titum 2.
rum operū, in doctrina grauitate integritate, doctri-
na sit sana et irreprehēibilis, ut is qui repugnat rubo-
re suffundatur nū habēs qd' de uobis male dicat. Et dñs
in euangelio, Sic luceat lux uestra corā hominibus, ut Matth. 5.
uideant uestra bona opera, glorificentq; patrē uestrū
qui in cœlis est. Hæc de officio Christianorū episcopo-
rum, quæ in summā colligens Eras. ita scribit, Pascite
gregē, nō opprimite, nō expilate: idq; nō coacte uelut
ex officio, sed sincero affectu, tanquā patres: neq; tur-
pis lucri gratia quasi præsentiētes ecclesiæ pestē hinc
oriturā: deniq; nō dominantes more regū, sed exēplo
pascite, benefactis uincite. Tantū ille. Sed o deus bone
quāta morū ueteris et nostræ ecclesiæ disparilitas! Illa In Pontif.
habuit episcopos sanctos integros doctos constantes Rom. &
impigros & ad omnia pericula pro nomine Christi et prælatos.
iustitiæ subeunda fortissimos promptissimosq; illi pro
ueritate & Christo sanguinē quoq; fuderunt ipsum,
omne uero uitæ tēpus lectioni sacræ precibus et prædi-
cationi dederūt, sed et præclara cōscripsere opera,

egregij, pij & docti animi monimenta. At nostri prorsus in alios mutati, ueluti in noua ecclesia, noua quoque functionem obierunt. Plerique enim indocti sunt, corrupti, impij, uoluptatibus dediti, sacrarum rerum prorsus ignari, qui ut in uenatione, aulica ambitione & pompa, in alea, palestra, equestri & militari disciplina absolutissimi, ita sunt in orationibus lectione biblica & predicandi euangelij sanctissimo ministerio, prorsus inexercitati. Neque uero tam foelices sunt, ut patrum sanctorum scripta legere possint. Consiliarium ducuntur monitis, quibus uelut oraculis credunt, cum satis constet ipsos et falli & fallere sepiissime, quod unicam ueritatis cynosuram scripturam uidelicet canonicam in rebus omnibus non unice obseruent. An uero uel tu Romane pontifex, uel tu mytrata turba istud negare potes? Quid obsecro clarius hisce D. Petri uerbis, cuius uos uideri multis Vicarij? Sed quae illa impudentia? Proferte uel ex his omnibus unum quod Petri imitemini uel doctrinam, uel exemplum. Quando ergo uos illius uestrae pigebit sortis? Certè uel ad praescriptum uerborum Petri uobis uita uestra erit instituenda, uel silendum nomen Petri. Aut si omnino, o infelix turba, Pastoris nomine gloriari uelis, ego non uideo quenquam prophetarum de isto pastore nouo quicquam dixisse, nisi is forsitan Zacharias sit, qui cap. in pastoris cuiusdam meminit stulti, qui derelicta non uisitati, dispersa

disperſa non colligat, neq; contrita ſanet, interim uero comedat carnes pinguium & ungulas fortium diſſoluat. Vnde & ipſi ceu ſtupido acclamans, ait, O paſtor ô idolum, & derelinquens gregem. Non audiemus poſthac minas ueſtras, qui hæcenus authoritate Petri & Pauli apoſtolorum miſeros excommunicabatis. Di dicimus enim iſtos à noſtris ſtare partibus, unde et iſto rum uerbis & doctrina freti quoad uitam ueſtrā non composueritis ad inſtitutum apoſtolicū, continuis in cursiõibus impudentiam iſtam ueſtram oppugnabi mus. Sed redimus iam ad Petrum.

Et cum apparuerit ille paſtorū prin ceps reportabitis immarceſſibilem glo riæ coronam.

Pastorum princeps ipse est Dominus Iesus qui ani ^{Premium} mam suam posuit pro ouibus suis, nō mytratus aliquis ^{pastorum.} nedum Rom. episcopus. Præmio autem proposito la borantes in uinea Domini confirmat & consolatur, metaphora ducta à pugilibus & more coronandis. sed tropum exponit cum addit, immarceſſibilem. Paulus enim clarius in 1. ad Cor. 9. cap. ait, Omnis autē qui certat per omnia temperans est, illi quidem igitur ut perituram coronam accipiant, nos autē ut æternam. Idem apostolus de hac ipsa in 2. ad Timoth. 4. cap. dis ferens, iustitiæ coronam uocat, omnibus paratā à Deo qui bonum certamen certant, fidem seruant, cursum

L

consumant, & aduentum Christi diligunt.

Similiter iuniores subditi estote senioribus, sicut oēs alius alij uicissim subiiciamini.

Senioribus debes
tur honor.

Nunc pro more apostolico sub finem quasdam patreneses subiicit. In primis autem iuniores monet senioribus subditi sint. Seniorum est ut morum integritate & exemplo sancto ueluti patres multa; rerum experientia prudentiores grauiioresq; iuuentuti praesint, & iuuentus uicissim illos obseruet ac ueneretur. Multum uero refert quo pacto adolescentū ingenia erga seniores sint animata. Hinc enim uel ingenium liberale & optimae spei aut corruptum & omnino prauū

Leuit. 19.

facile aestimaueris. Neq; enim frustra in lege sua praecipit Dominus, Coram cano capite consurge, & honora personam senis, & time Deum tuum, ego dominus. Et Paulus in 2. cap. ad Titum paulo copiosioribus Senum officia describit. Fortassis ad Senij laudē, & cui illi praecipuū debeamus honorē, illa elegans Democriti

Wyt
sumpt nit
voz jaren.

Terentiani sententia pertinuerit, Nunquam ita quisquā bene subducta ratione ad uitā fuit, quin res, aetas, usus, semper aliquid apportet noui, aliquid moneat, ut illa quae credas scire nescias, & quae tibi putaris prima, in experiundo repudies. His uero breuiter praescriptis in genere subdit, Omnes inuicem estote subiecti. Id quod Paulus ad Philip. 2. copiosius persequitur.

Humilita

Humilitatem animi uobis infixam habete, propterea quod Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Humiliemini igitur sub potenti manu dei, ut uos extollat cum erit opportunum, omni cura uestra coniecta in illum. Nam illi cura est de uobis.

Præcipua pestis mutui consensu et obedientie mutue est arrogans superbia. Proinde ut hanc ex pectore eijceret fidelium, humilitatem quæ arrogantie et superbie contraria est, commendat. Humilitatem animi, dicens, uobis infixam habete. Animi inquam hoc est ueram. Simulata enim humilitas ipsissima est superbia, et hoc pestilentior quo tectior. *Ἐγκομίσας* (GODS) autem dixit pro eo, quod est innodatam habete. Sentit enim humilitatem arcte retinendam esse in animo, ueluti nodis illigatam, ne uspiam excutiat. Causa sequitur quæ permoueat, Deus enim superbis resistit, humilibus dat gratiam. Id quod paraphrastes exposuit. Humilibus libenter impartit suas dotes. Hoc uero tam uulgare in scripturis est, ut multis non sit opus. Multa enim habes in historijs sacris exempla quanta cum indignatione sæpius conuulserit superbiorum cristas altissimus, quam benignus et clemens fuerit humilibus. Vide Prouerb. 6. Isaia 14. Ecclesiast. 10. Esther. 5. 6. 7. Luce 14. cap. Maria uirgo cecinit, Deposuit potentes

De humilitate contra superbiā.

de sede, & exaltauit humiles. His omnibus ueluti in-
fert, Cum ergo tanta sit humilitas, humiliemini sub po-
tenti manu Dei. Quasi dicat, Nemo obijciat, cur me
ppudioso isti subderē homini: qui enim se subijcit alij
in timore domini, non homini sed Deo se subijcit. Nec
est quod quisquam caussetur oppressionem, quasi hu-
militas nostra iniuriam prouocet opprimentiū aut occa-
sio sit conculcationis. Qui enim se humiliant in ti-
more dei, hi sese sub potenti manu dei humiliant. Pro-
inde non est periculum ne conculcentur perpetuo: ille
cuius nomine humiliamur euehet in altum, ubi illi fue-
rit opportunū, qui sapientissime administrat omnia.
Nobis itaq; innocentiae studendum, Deo uero permit-
tendus rerum euentus. Nouit ille quando & quid quo

que agendum sit tempore. Ab his uero occasionem ac-
cipit docendi, quod omnis cura nostra in deum sit re-
ijcienda. Additur caussa. Nam illi cura est de uobis. Id
qd' copiosissime exponūt Prophetae, Psalmi in primis
adeoq; ipse dñs noster Iesus Christus apud Matt. in 6.

Sobrii estote, uigilate, quoniam ad-
uersarius uester diabolus tanquam leo
rugiens obambulat quærens quem des-
uoret, cui resistite solidi fide, sciētes eas-
dem afflictiones in mundo uestre fras-
ternitati consumari.

Denuo commendat nobis temperantiā, integritatem

tenet

Omnis cu-
ra cōijcis-
enda in de-
um.

Sobrietate
& uigilia
aduersus
diabolam.

tem & uigilantiam, quod hæc in rebus Christianis plu-
rimum habeant momenti. Addit hic quod diligentiam
excitet. Quoniam aduersarius noster nõ dormitat, sed
leoni famelico similis obambulat undiq; captans occa-
sionem perdendi uorandiq;. Imitatur Petrus diligētes
duces, qui militum animos ad uigiliam & alacritatem
per istud excitant, quod sibi negotium esse cum hoste
strenuo docent. Proinde & aduersarium nostrum leo-
ni confert: nec cuilibet, sed rugienti & famelico (aliās
enim clementissimi ingenij est leo) oberranti, & que-
renti quod deuoret: quæ omnia suam habent empha-
sim. Leonibus comparauit Solomon tyrannos, dicens,
Ceu leo rugiens & esuriens ursus est princeps impi-
us pauperi populo. Prouerb. 29. Et Paulus de Nerone
loquens, Eripuit me dominus, ait, ex ore leonis. Nec est
quod plura ex Plinio lul. Solino uel ipso Aristot. scri-
bamus de leonibus. Breuiter ferotiam significare uo-
luit Petrus, qua hostis generis humani crudeliter in
nos insurgit, ut deuoret, id est perdat. Sed uos (inquit)
resistite illi: modumq; & resistendi uires aduersus tan-
tum hostem indicans, addit, Solidi fide, id est si solidi
fueritis in fide citra negotium uiceritis cruentam be-
luam. Nam erga diffidentes robur habet, erga fiden-
tes imbellis est. Plura Diuus Paulus ad Ephesios sexto.
Adjicit & aliud quo animet & consoletur tentatos.
Neque uero illud nouum est quod tentat uos sathanas.

COMMENT. IN I. EPIST.

neque nouum quod per membra sua uos persequitur, nec solos uos persequitur, sed toti gregi Christi omnibus inquam Deo dilectis fratribus uestris infestus est. Ceterum ista omnia temporaria sunt, & finem suum habebunt. Videtur autem ea consolatio esse ducta ab exemplo & breuitate malorum.

Sed Deus omnis gratiæ, qui uocauit nos ad æternam suam gloriam per Christum Iesum, parumper afflictos, idem instauret uos, fulciat, roboret, stabiliat. Ipsi gloria imperium in sæcula sæculorum, Amen.

- Epilogus.** Claudit epistolam sententia imprecatoria, qua simul maxima quædam religionis nostræ sacramenta perstringit. Deum enim deū omnis gratiæ uocat, hoc est eum à quo omne donum & beneficium deriuetur in nos. Ipse enim author & fons est omnium bonorū. Hic uocauit credentes ad æternam suam gloriam, De
- Iacobi 1.** qua scriptum est, Quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, ea præparauit Deus diligentibus se. Vocauit autē illos non per uia quamuis, sed per meritum & redemptionem passionis domini nostri Iesu Christi, & sub hac conditione, ut hic illi commorianur. Nec illud cuiquam graue uideri debet. Nam ad breue tēpus hic affligimur. Atqui in afflictione persistendum. Iam ergo imprecatur coetui fidelium

lium Petrus, ut Deus qui fidelibus suis alijs ad opitu-
landū promptissimus est, ipsos instauret, si uspiā coe-
perit per negligentiam carnis destrui institutū sanctum:
fulciat, si nutare incipiat: roboret, si infirmetur, &
stabiliat ne subsidat sanctū dei edificiū, ut in petram *Matth. 7.*
firmissimā fundatū, perstet aduersus omnes tentatio-
nis procellas: ut in membris semp glorificetur Chri-
stus qui laudandus est in secula, Amen.

Per Syluanū uobis fidelem fratrem,
ut arbitror, paucis scripsi adhortans ac
testificans hanc esse ueram gratiam dei
in qua statis.

Alij putant D. Petrum de tertia quadam loquutū
esse epistola, sed uidetur de hac ipsa esse loquutus,
quam uel Syluano tradidit Asianis perferendam, uel
ijsdem scribendam dictauit, pro more ueteri. *Certe* ^{Scopus}
paucis hisce uerbis, quod & in argumento epistolae ^{epistolae}
adnotauimus, totum suum colligit institutum, nempe
cur scripserit, aut quid quibuscumque de rebus scripserit.
Maximum porro id argumentū est tam aduersus eos
qui putant non omnia ea quae ad salutem necessaria
sunt, scripta esse, quā aduersus illos, qui nullam re-
ligionem ueram, iustam & absolutam credunt, quā
quae secundum patrum traditiones sit instituta. Petrus
enim, Hac, ait, epistola illud obtestare uolui, hanc in
qua nunc statis esse ueram gratiam, id est fidem &

religionem ueram. Proinde constat iam omnes eos uerae religionis esse cultores quotquot Apostolicam amplectuntur doctrinam, etsi patrum constitutiones quae Apostolicae doctrinae uel aduersantur, uel conformes non sunt, neglexerint prorsus.

Salutat uos ea quae est in Babylone uestrae consors electionis ecclesia, & Marcus filius meus. Salutate uos mutuo charitatis osculo. Pax uobis omnibus, qui estis in Christo Iesu, Amen.

Quemadmodum Paulus ad finem omnium epistolarum salutationes uarias appendit, ita & Petrus facit. Contrauersum autem est inter doctos, de qua Babylone hic loquutus sit. Sunt qui Romam intellexisse putent, quod illa per omnia responderit Babylon. Alij quorū sententia ueritati uidetur esse proximior, de Babylone exponūt, quae dicitur Aegyptia & alio nomine Chayrum, quam tamen Strabo Arabiae magis quam Aegypto inscribit. Marcum uero cuius hic sit mentio euangelistam illum esse uolunt, quem filium quidem uocarit spiritualem, sicut & Paulus Timotheum. De osculo diximus in caput Rom. 16. Iam ut Paulus epistolas suas hac sententia claudit, Gratia domini nostri Iesu Christi sit cum omnibus uobis, ita Petrus suam hac concludit, Pax uobis omnibus qui estis in Christo Iesu. Quae tam de externa quam interna
pace

pāce intelligi potest, magis tamen de conscientiarum
pace. De qua Paulus ad Philipp. scripsit, Et pax dei
quæ superat omnem intellectum custodiet corda ue-
stra & sensus uestros per Christum Iesum.

Absoluimus his primam Petri epistolam, in qua
explananda fidei filum sequutus sum, ne alicubi gra-
uius impingerem. Nodos enim habet perplexissimos,
quos si infœlicius p ingenij nostri tenuitate dissolui,
nihil tamen aduersus fidei canonē peccaui. Hæc uero
Christiano lectori exactius expendenda offero, ut ea
quæ pietatis sunt obseruet & teneat, à cæteris uero,
si quæ occurrant absurdiora & minus ad rem perti-
nentia, deficiat. Meminisse enim oportet uerborum
Pauli, Omnia probate quod bonum est tenete.

L S